

Terugkijken en vooruitzien

Het jubileumjaar is voorbij.

Jammer, want het was een goed jaar met een aantal geslaagde evenementen.

De *open dag* op en rond kasteel Groeneveld was een succes, dat hoorden we van de deelnemers en de vele bezoekers. Met het *symposium* over arboreta en pineta bereikten we wat we wilden, namelijk meer aandacht en het op gang komen

van overleg tussen gebruikers en beheerders/eigenaren van bomentuinen. U kunt daarover elders in dit Bomennieuws meer lezen.

De gratis *rondwandelingen* door 14 bomentuinen hadden te lijden onder het slechte weer en werden daardoor steeds maar door kleine groepjes mensen bezocht. Die mensen maakten door hun belangstelling en enthousiasme echter goed dat ze met zo weinigen waren.

Het nieuwe *onderwijsmateriaal* voor de basisschool, ontwikkeld in samenwerking met het Comité Boomfeestdag, kwam gereed en is in de onderwijswereld zeer goed ontvangen.

De *adoptie* van een bomengroep in Zeeland verliep volgens plan en leverde ervaring op voor volgende activiteiten.

We hebben veel nieuwe contacten kunnen leggen en veel nieuwe inspiratie opgedaan. Het aantal donateurs is gestegen naar 2300 en blijft langzaam oplopen.

Samen met het gewone werk, waarover u later in ons jaarverslag kunt lezen leverde dit alles een jaar, waarop we met veel voldoening kunnen terugkijken.

Het jubileumjaar is voorbij.

Gelukkig, want het was een druk jaar, waarin soms nauwelijks tijd overbleef voor het gewone werk. De twee vaste medewerkers hadden veel steun aan enkele enthousiaste vrijwilligers en stagiaires, maar er moest toch veel blijven liggen tot na de feestelijkheden.

In dit nummer .....

Terugkijken en vooruitzien	1,2
Europazegel	2
Veel voorkomende ziekten en plagen (28)	3
Nieuwe coördinator inventarisatie	4
Boekbesprekingen	4
Gids Gimborn Arboretum	4
Waardevolle oude bomen (13)	5
Inventarisatie-medewerkers gezocht	6
Het belang van arboreta en pineta in Nederland	7 t/m 10
Bomen in de mythe (10)	11
Giften, periodieke schenkingen	12
Vademecum vervangt Informatiebladen	12
Nieuwe kweekwijze voor brandhout	13
Populetum Dordrecht	13
Agenda	14
Vragen	14

Platanen (*Platanus orientalis*)
aan de Lek achter hotel
'Belvédère' in Schoonhoven
Foto: De Dorschkamp

1986

We stellen ons voor om in 1986 de nieuwe inspiratie en de nieuwe kontakten te combineren met oude plannen en ideeën om er opnieuw een goed jaar van te maken.

Zo gaan we met hulp van de nieuwe coördinator Kees Wagtmans proberen om de *inventarisatie* van waardevolle bomen in 1986 af te ronden.

Er zullen op verschillende plaatsen in Nederland opnieuw bomen of boomgroepen worden *geadopteerd* in samenwerking met de Kring Praktiserende Boomverzorgers, om de aandacht voor waardevolle bomen te vergroten en om te laten zien, dat boomverzorging een vak is.

De adoptiedag is gepland op 24 mei a.s.

De *samenwerking* met het Comité Nationale Boomfeestdag en diverse andere organisaties op het gebied van natuurbescherming en -educatie zal nog intensiever worden, om tot een beter 'produkt' te kunnen komen, onder andere op onderwijsgebied.

Een *verhalenbundel*, geschreven door Bert Schut, kon in 1985 niet worden uitgebracht, maar zal nu hopelijk in 1986 kunnen verschijnen.

De suggesties van het *symposium* over bomentuinen zullen door de Bomenstichting worden uitgewerkt om te komen tot een beter contact tussen gebruikers en eigenaars. We hopen daarmee te bereiken, dat waardevolle en nuttige arboreta en pineta kunnen blijven bestaan.

De boomverzorging moet meer aandacht krijgen in het *beroepsonderwijs*. De Bomenstichting wil na een inventarisatie aanbevelingen doen op dit terrein.

Er komt in 1986 weer een nieuwe beleidsnota, waarin deze en andere plannen uitgebreid worden uitgewerkt.

We hopen op uw hulp in de vorm van nieuwe donateurs (geef eens een donateursschap kadol), bijdragen voor het Bomennieuws, melding van bijzondere bomen, suggesties en opmerkingen. We staan ervoor open!

Gelukkig nieuwjaar.

Marjan ten Cate-van Elsland
Voorzitter

Europazegel 1986

Jaarlijks wordt in mei een Europazegel uitgegeven door de P.T.T.

De Europazegel, die door de vereniging van Europese P.T.T. instellingen, de CEPT, is bedacht, heeft dit jaar als internationaal thema: Bescherming Natuur en Milieu.

Zowel de Bomenstichting als het Ministerie van WVC, afd. museumbeleid hadden bij de PTT een verzoek ingediend om een zegel te wijden aan deze doelstellingen.

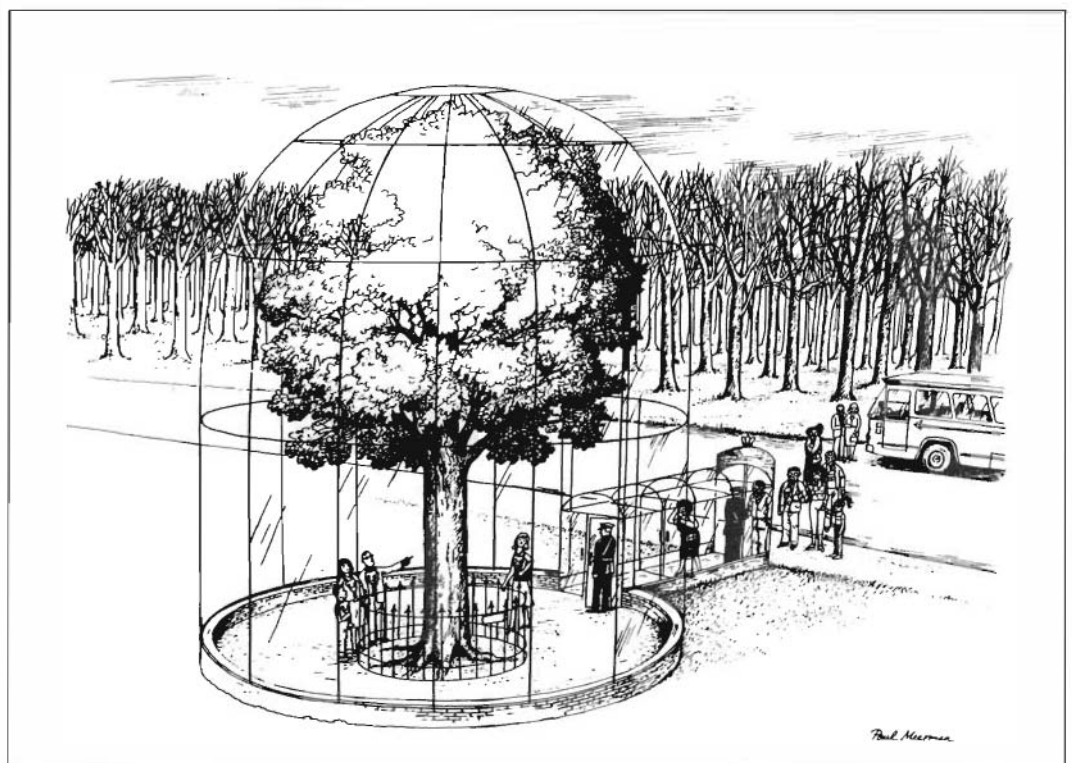
De Directie van de P.T.T. heeft naar aanleiding van dit thema besloten voor Nederland twee

zegels te laten ontwerpen en die op te dragen aan de Historische Parken in Nederland en aan de Inventarisatie en Registratie van Waardevolle Bomen.

De tekenaar Louis Radstaak heeft de opdracht gekregen om de postzegels te ontwerpen.

Op 13 mei a.s. zal een zegel van f 0,50 worden uitgebracht over de waardevolle bomen en één ten behoeve van de aandacht voor onze Historische Parken.

In het volgende Bomennieuws zullen wij u berichten over de presentatie van de zegels.

Veel voorkomende ziekten en plagen bij bomen (28)

De bacterieziekte van populier.

In de voorgaande aflevering kwam de veel voorkomende en soms ernstige bladvlekkenziekte van de populier aan bod.

Een andere, en vaak niet minder ernstige, ziekte bij populier is de bacterieziekte die wordt veroorzaakt door de bacterie *Xanthomonas populi suber, populi*.

De ziekte kent diverse verschijningsvormen, die in hoge mate worden bepaald door de boom en daardoor typerend zijn voor de aangetaste cultivar. Zo kunnen de wrachtige bastkankers die ontstaan meer of minder langgerekt zijn, zowel open als gesloten.

Kankers veroorzaken het afsterven van takken en twijgen, omdat deze op den duur worden 'afgesnoerd'. Hierdoor wordt de neerwaartse sapstroom geblokkeerd. Sterk aangetaste bomen gaan dan op den duur dood, hoewel dit proces jarenlang kan duren.

De bacterie infecteert de bomen doorgaans via de littekens van afgevallen steunblaadjes, knopschubben of bladeren. In het voorjaar vindt vanuit de kankers slijmvorming plaats. Dit slijm bevat grote hoeveelheden bacteriën. Met de verspreiding van het slijm - door wind, regen en vermoedelijk ook insecten -, wordt de ziekte op andere bomen overgebracht.

Gevoelige soorten of cultivars zijn ondermeer: de witte abeel - de cv's Raket en Pyramidalis (= Bolleana) -, een aantal klonen van de grauwe abeel, de ratelpopulier, de 'Androscoggin', de 'Geneva' en de 'Oxford' en de Euramerikaanse populieren 'Dorskamp', 'Flevo' en 'Brabantica' (de laatste zelfs in een dergelijke mate dat hij om die reden in Nederland uit de handel is genomen).

De ziekte kan worden bestreden door het consequent opruimen van niet alleen de dode, maar ook de zieke kankerbomen, daar de laatste jarenlang een infectiebron blijven.

Verder is het van belang om geen bomen meer aan te planten die vatbaar zijn voor de ziekte.

Aantastingsbeeld van de bacterieziekte *Xanthomonas populi suber, populi*
Foto: J. Kopinga

Geheel tot Uw dienst.

BANK MEES & HOPE NV

Utrecht, Janskerkhof 15; (030) 31 78 24.

Voorts te: Alblasterdam, Amsterdam, Arnhem, Delft, Dordrecht, Eindhoven, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Haren, Heerlen, 's-Hertogenbosch, Rotterdam, Schiedam, Usquert, Vlaardingen, Zaltbommel en Zeist.

Boekbesprekingen

350 bomen, heesters en coniferen en hun toepassing

Rob Herwig heeft een heel persoonlijke manier van schrijven, die op veel mensen waarschijnlijk prettig overkomt. Hij schrijft vanuit zijn eigen ervaring - dat spreekt aan - en houdt rekening met de problemen en mogelijkheden van de kleine tuin. Waarom hij bomen, struiken en coniferen allemaal 'heesters' noemt, is mij een raadsel, want dat wekt alleen maar verwarring. Verder ben ik over zijn inleiding, die het 'hoe en waarom' van die 'heesters' beschrijft wel enthousiast. Hij geeft in kort bestek veel informatie.

Het hoofdgedeelte, de beschrijving van de soorten, wemelt volgens een bekend dendroloog van de fouten en foutjes. Als niet-dendroloog kan ik de meeste niet vinden, maar wat te denken van de aanduiding 'eetbare bessen', als je weet, dat je ze

eerst moet koken, omdat ze anders 'niet te eten' zijn.

Toch denk ik, dat dit boek voor de gemiddelde tuinbezitter bruikbaar is, vooral als het gaat om een goed afgestemde keuze van plantmateriaal. De praktische aanwijzingen voor onderhoud en verzorging zijn wisselend, waarschijnlijk afhankelijk van de ervaring die de auteur er wel of niet mee heeft. De afbeeldingen zijn ook zeer wisselend van kwaliteit, jammer vooral vanwege de herkenbaarheid van soorten.

Kortom. een bruikbaar boek, maar geen uitschieter.

M.t.C.

Er gebeuren wonderlijke dingen op een boomblad.

Wist u dat de berkewants haar eieren verdedigt? Voorwaar zeer opmerkelijk voor insecten die hun nageslacht meestal zelf maar wat aan laten rommelen.

En dat het berkesnijdertje haar eitjes stuk voor stuk verstopt in een berkesigaartje dat ze zelf rolt? Behalve deze twee beestjes zijn er nog veel andere te zien in dit boek. U zult genieten van de opmerkelijk goede foto's, maar daar zijn we bij de andere delen van de serie 'er gebeuren wonderlijke dingen' al mee verwend.

'Op een boomblad' is bedoeld voor kinderen, maar ook volwassenen kunnen er heel wat van leren.

Daarom is het jammer dat zo krampachtig geprobeerd is de tekst op kindernivo te brengen.

De tekst die bedoeld is voor kleuters, terwijl het boek door schoolgaande kinderen zelf gelezen kan worden, maakt zelfs het voorlezen tot een ergernis.

Spinnen zijn niet 'verliefd', die paren gewoon, terwijl sluipwesplarven ook niet weg hoeven te vliegen 'zonder een zoemetje te geven'.

Waarom 'ring-el-rups-vlinder' op een dergelijke manier van streepjes voorzien terwijl dit niet meer gebruikelijk is in kinderboeken?

Ook zouden we er graag een trefwoordenlijstje in zien.

Maar laat dit alles u er niet van weerhouden het boek voor uzelf of de kinderen aan te schaffen. De foto's zijn fraai en de informatie is goed. Misschien kan de uitgever de tekst bij een volgende druk wat bijschaven.

Oordeel van een negenjarige:

Ik vind het leuk omdat ik van planten en dieren houd. Ik vind de plaatjes leuker dan de tekst en het lieveheersbeestje vind ik het leukst.

H.v.D.

Rob Herwig
uitg. Zomer & Keuning-Ede
200 pagina's
f 39,90

Elvig Hansen/Kees Kervels
Natuurboekery - Aerdenhout
ISBN 906326030X
Prijs f 19,90

Kees Wagtmans

Domien Driessen

Nieuwe coördinator inventarisatie waardevolle bomen

In het vorige nummer van het Bomennieuws maakten wij melding van de subsidie van het Prins Bernhardfonds om daarmee een coördinator in tijdelijke dienst te kunnen nemen.

We zijn verheugd u nu te kunnen melden, dat wij per 1 december j.l. Kees Wagtmans konden aanstellen als coördinator. Kees voltooide in 1985 zijn studie bosbouw aan de Landbouw Hogeschool te Wageningen. Als gewetensbezwaarde zal hij gedurende 18 maanden zijn vervangende dienstplicht vervullen bij de Bomenstichting. Domien Driessen, die de coördinatie tijdelijk waarnam, zal, tot hij een werkkring gevonden heeft, als vrijwilliger blijven meewerken aan dit project.

Gids voor het Von Gimborn Arboretum

Onlangs is een gids verschenen voor het Von Gimborn Arboretum te Doorn.

Het bevat, naast een korte historische beschrijving en enige aanvullende informatie, twee hoofdonderdelen.

De eerste is een beschrijving van de drie wandelingen door het park. Tijdens de wandelingen passeert men regelmatig genummerde bomen. Deze nummers zijn in het tweede hoofdonderdeel, de catalogus, terug te vinden.

Verkrijgbaar.

De gids is te verkrijgen bij de V.V.V. in Doorn en de verschillende botanische tuinen van de Rijks Universiteit te Utrecht. Daarnaast is hij te bestellen op postgiro 1630946 t.n.v. R.U.-Utrecht, afd. Botanische Tuinen o.v.v. Gids Von Gimborn Arboretum.

De prijs is f 4,—.

Waardevolle oude bomen (13)

De paardekastanje kwam bij Lobith ons land binnen

In Millingen aan de Rijn staat in het centrum van het dorp een prachtig uitgegroeid exemplaar van een witte paardekastanje. In de maanden mei-juni, als de boom op zijn mooist is, stappen veel voorbijgangers van hun fiets om de boom te bewonderen.

De boom is eigendom van de familie Verkerk. Een tante van de heer Verkerk heeft zo'n 100 jaar geleden de kastanje opgevist uit de Rijn.

Zij bevond zich toen op de boot 'De Eendacht', die mensen en goederen vervoerde van Millingen naar Nijmegen. Het water stond toen tot aan de winterdijk. Niet vermoedend dat het 'stammetje' zou uitgroeien tot een kolos van een boom, werd het voor het café geplant. In het café hangen foto's van zo'n 85 jaar geleden waarop de boom te zien is. Evenals het café is ook de plaatselijke biljartvereniging vernoemd naar de boom.

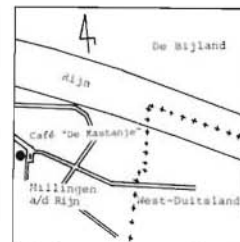
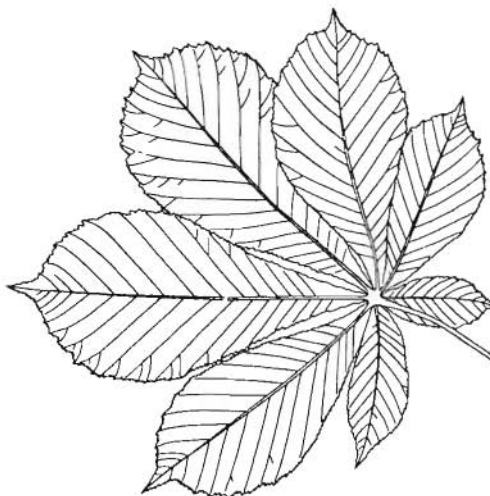
De paardekastanje meet op borsthoogte een omtrek van 380 centimeter en is ongeveer 20 meter hoog.

Een rode of witte paardekastanje?

Veel mensen vinden het moeilijk om buiten de bloeiperiode de witte en de rode paardekastanje (resp. *Aesculus hippocastaneum* en *Aesculus carnea*) van elkaar te onderscheiden.

Over het algemeen kun je stellen dat de witte paardekastanje forser is dan de rode en sneller groeit. Bij een geënte vorm, van een rode op een witte, is het verschil in groeisnelheid ook duidelijk waarneembaar. De onderstam zal dikker zijn dan de rest van de stam.

Ook het blad vertoont verschillen. Het blad van de rode paardekastanje is donkerder van kleur. De overstaande zijnerf vormen een stompe hoek. Het blad van de witte paardekastanje is bruin wollig behaard en de zijnerf vormen ongeveer een haakse hoek. Beide soorten hebben 5-7 tallige bladeren. Zelfs als er geen blad meer aan de bomen zit, zijn beide bomen nog van elkaar te onderscheiden. Met name in het voorjaar zijn de knoppen van de witte paardekastanje zeer kleverig, dit in tegenstelling tot die van de rode paardekastanje.

Paardekastanje voor Café 'Kastanje' in Millingen aan de Rijn
Tekst en foto:
Domien Driessen

Blad van de witte paardekastanje

Frans van Jaarsveld

Boomverzorging en Verplanting

Overeind 42
3998 JB Schalkwijk
Telefoon 03409- 18 80

Nog enkele inventarisatie medewerkers gezocht.

Op de afgebeelde kaart kunt u zien waar de inventarisatie van waardevolle bomen thans wordt uitgevoerd, door de bijna 130 veldwerkers.

U kunt tevens zien dat er nog witte vlekken zijn die nog niet worden bewerkt.

Voor deze 'vlekken', met name de gebieden Groningen, Twente, Achterhoek, het midden van Noord-Brabant en de kop van Limburg en Noord-Holland, zoeken we nog inventarisatie-medewerkers.

Heeft u belangstelling voor de inventarisatie en denkt u de komende maanden tijd te hebben om

één of meer kaartbladen te kunnen bewerken, neemt u dan contact op met Kees Wagtmans of Domien Driessen, tel. 030 - 33 13 28.

U kunt ook langskomen op één van de regionale bijeenkomsten voor contactpersonen en inventarisatiemedewerkers. Data en plaatsen staan in de agenda vermeld; voor meer inlichtingen kunt u bovenstaand nummer bellen.

BOOMVERZORGING

met materialen van de Heidemij

- * hoge kwaliteit
- * betrouwbaar
- * efficiënt in gebruik
- * praktisch getest

Vraag onze boomverzorgingscatalogus aan
085-778295 (doorkiesnummer)

heidemij
Materialen

Het materiaal waarmee de Heidemij werkt kunt u ook bij de Heidemij kopen

Het belang van arboreta en pineta in Nederland

Plantencollecties in botanische tuinen en - al dan niet particuliere - bomentuinen worden door gebrek bedreigd. Toch zijn er veel groeperingen die baat hebben bij goed beheerde plantentuinen, zo bleek overduidelijk tijdens de studie- en discussiedag, die de Bomenstichting vrijdag 1 november hield. Mevrouw Willinge Gratama-Oudemans vatte de forumdiscussie samen in een voorstel om tot één of andere bestuurlijke vorm te komen. In dit overleg kan dan worden gewerkt aan een subsidiabel plan voor het beheer van bijvoorbeeld een nationale plantencollectie

Bij de viering van het derde lustrum van de Bomenstichting was de aandacht vooral gevestigd op de bomen in botanische tuinen, (particuliere) plantencollecties in arboreta, pineta en dergelijke. Deze planten-/bomentuinen hebben het moeilijk, zo schetste de voorzitter Marjan ten Cate-van Elsland van de Bomenstichting de huidige situatie bij de opening van de bijeenkomst in het 'Centrum Hydepark' in 'Doorn. Gebrek aan financiële middelen is in belangrijke mate de oorzaak van verwaarlozing. Ja, zelfs afstoten en verkopen. Bij de particuliere tuinen speelt de factor opvolging in het voortbestaan van die tuinen geen onbelangrijke rol. Zij noemde als actueel voorbeeld het Pinetum Dennenhorst (6 hectare) in Lunteren. Door het overlijden van de heer ir. H.L. Dinger (14 augustus 1985) is het voortbestaan van zijn coniferen- en naaldbomencollectie op losse schroeven komen te staan.

Doelstellingen inventariseren

Het was slechts een voorbeeld, zo zou uit de verschillende voordrachten blijken. De bedreigingen zijn echter divers van aard. Het doel van de studiedag - het vinden van een oplossing voor het behoud in lengte van jaren van zoveel mogelijk interessante plantencollecties - was daardoor niet gemakkelijk te bereiken. De verschillende sprekers

hadden tot taak, inventariserend de doelstellingen en de daarbij optredende problemen naar voren te brengen.

Dr. P.C. de Jong, directeur van de botanische tuinen van de Rijksuniversiteit Utrecht, waaronder ook het Von Gimborn Arboretum/Pinetum te Doorn valt, merkte in dit verband op, dat de bomentuinen in ons land - gezien hun totale omvang van ruim 100 hectare - internationaal gezien een bescheiden plaats innemen. De Jong bedoelde daarmee bomenverzamelingen, die aan bepaalde criteria voldoen. Het gaat dan om zaken als minimale omvang, etikettering van de planten en toegankelijkheid. In de 100 hectare zijn waardevolle verzamelingen die niet benaamd en/of nauwelijks zijn gedocumenteerd, zoals die in het Zuidoerpark in Den Haag, niet opgenomen. De arboreta van de Landbouwhogeschool (De Dreijen en Belmonte, samen 27 hectare) en van de Utrechtse Universiteit (Von Gimborn Arboretum, 27 hectare) beslaan bijna de helft van het totaalbestand.

Dr. P.C. de Jong

Heemtuin
Hortus Botanicus
Vrije Universiteit
Amsterdam

Drs. H.J. Tankink (boven)
Drs. H. Hoogenhout (onder)

Bovendien is door aankopen van privéverzamelingen door rijksinstellingen nu ongeveer tweederde direct of indirect onder de hoede van de rijksoverheid', aldus De Jong.

Over de doelstellingen van bomentuinen bij particulieren zei De Jong: 'We kunnen beter niet spreken van doelstellingen. Het zijn eerder beweegredenen. Vaak gaat (ging) het om een gedrevenheid of een bezetenheid van iemand om zo'n verzameling bijeen te brengen. Ondanks de grote diversiteit in de verzamelingen zijn er meer dan eens forse overlappingen. In het aanwezige materiaal onderscheidt hij drie categorieën:

- botanische soorten gekweekt van in het wild verzameld materiaal (15 procent);
- botanische soorten afkomstig uit de cultuur en/of van niet meer bekende natuurlijke herkomst (40 procent);
- cultuurvariëteiten, nieuwe en oude (45 procent).

Als verzamelplaats (genenbank) van oude, niet of nauwelijks meer gekweekte cultivars kunnen bomentuinen heel goed functioneren, meent De Jong. 'Maar', vindt hij 'voor het in stand houden van die niet meer gangbare cultivars wordt een *landelijk beleid* gemist. Tevens bieden de bomentuinen in totaliteit nauwelijks of geen mogelijkheden voor het instandhouden van populaties van botanische soorten van natuurlijke herkomst', luidt een ander kritisch geluid van De Jong.

Vanuit ministerieel beleid

Twee inleiders bekeken de bomentuinen vanuit het ministerieel beleid. Drs. H.J. Tankink, eerste plaatsvervangend Directeur-Generaal Landelijke Gebieden en Kwaliteitszorg, besprak de departementale gedachten bij Landbouw en Visserij over beheer en onderhoud van bomentuinen. Hij kwam daarbij tot de conclusie dat de bomen in een arboretum veiliger en beschermder staan, dan de soortgenoten in stad en landschap. Wel erkende hij dat ook in arboreta geldt, dat het voortbestaan van bomen valt of staat met de continuïteit in het gebruik en het beheer van het bezit waartoe ze behoren. Maar zo stelde Tankink: 'Die bomentuinen zijn één van de zeven vormen van plantentuinen en -verzamelingen waarvoor aandacht is gevraagd'. Met deze grote verscheidenheid kan de rijksoverheid niet uit de voeten: 'Wat

De beheerder van het arboretum Schovenhorst, mevrouw J.J.M.H. Willinge Gratama-Oudemans (mid-den) leidt een groep dendrologen rond in de ten behoeve van de bosbouw opgezette kollektie.

kan het Rijk immers zeggen over een heemtuin in Arnhem, of een arboretum in Eenrum, de kruidentuin van het Begijnhof in Breda of het rosarium in het Westbroekpark van Den Haag. Dat zijn verantwoordelijkheden van anderen; particulieren en lagere overheden. Eigenaren, gebruikers en genietters zullen naast (lagere) overheidsinstanties ieder hun steentje moeten bijdragen. Een landelijke botanische collectie in Nederland is er niet, en ik ben geneigd om te zeggen, gelukkig niet', aldus Tankink.

Een wat minder financieel afstandelijke benadering had de vertegenwoordiger van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC), drs. H. Hoogenhout. Hij benadrukte de algemene beleidsomgeving om zoveel mogelijk tot één subsidiegever te komen. Met een volzin gaf Hoogenhout aan hoe nu binnen WVC over een eventuele nationale plantentuin/-collectie wordt gedacht: 'Ik ga niet buiten mijn boekje als ik u eraan herinner dat u voor 'musea' gerust 'plantentuinen' mag invullen. Maar ook dat die het kwaliteitsniveau en de landelijke reikwijdte van functioneren moeten bezitten, die ook van de eigenlijke musea worden gevegd. Wordt daaraan voldaan dan wil WVC voortbestaan en taakinvinging in beginsel een zaak van rijksverantwoordelijkheid achten'. Volledigheidshalve wees Hoogenhout nog op de mogelijkheden tot subsidie, verbonden aan de status 'bescherm monument'. Hij erkende echter zelf al dat daar voor wat betreft de bomentuinen weinig mogelijkheden inzitten. Immers van cruciaal belang in die status is de herkenbare

aanleg van voor 1850. Dr. de Jong had echter al verteld dat de oudste bomentuin rond 1850 is gesticht en wel op het landgoed 'Schovenhorst'. Daarmee vond ook Hoogenhout zijn diplomatenkoffertje met goede bedoelingen en ambtelijke reserves wat al te snel leeg.

De gebruikers

Drie gebruikers gaven een duidelijke uiteenzetting van het belang van goed beheerde en onderhouden bomentuinen: De heer L.K.J. IJsink voor de boomkwekerij, ir. L. Oldenkamp voor de bosbouw en het bosbouwkundig onderzoek en ir. Th.J.M. Janson voor het onderwijs. De heer IJsink noemde zes belangrijke aspecten van de bomentuinen voor de boomkwekerij:

- Het veiligstellen van het sortiment in de ruimste zin.
- Het kunnen observeren van soorten en cultivars in volgroeid stadium.
- Bij voortdurende ter beschikking blijven van uitgangsmateriaal om uitsterven te voorkomen.
- Het belang c.q. gemak van internationale uitwisseling van zaden, stekken, enten en planten.
- Benaming volgens internationale code.
- Het economische aspect.

De heer Oldenkamp, Landelijk Coördinator Bosbouw van het Rijksinstituut voor de Bos- en Landschapsbouw 'De Dorschkamp', gaf aan dat de bomentuinen tegenwoordig een andere betekenis hebben dan aan het einde van de 19e eeuw; toen er te weinig bos was in Nederland. Toen werden er ervaringen opgedaan met douglas en hybride lariks die daarna in de bosbouw van belang werden. Op het ogenblik is de betekenis van bomentuinen voor de bosbouw beperkt, maar als de opzet van deze tuinen wordt aangepast, kunnen zij betekenis krijgen voor genenbescherming en educatie. De tuinen moeten dan beter afgestemd worden op de gebruikersgroep.

De heer Janson, leraar aan de Middelbare Tuinbouwschool te Frederiksoord, gebruikte als

ondertitel van zijn betoog 'Als je de planten gebruikt moet je ze kennen'. Hiermee is het belang van bomentuinen voor het onderwijs al aangegeven. Het aanplanten en handhaven van bomen op daarvoor minder geschikte plaatsen, vraagt om aanvullende maatregelen en verhoogt de kosten. Het ontwerp bepaalt voor een belangrijk deel de hoogte van de uitgave later! De heer Janson pleit voor meer grote basisverzamelingen bij beroepsgerichte onderwijscentra, met daarnaast een gecentraliseerde of gedecentraliseerde nationale plantenverzameling. De taken moeten duidelijk worden verdeeld.

De heer J.R.P. van Hoey Smith, beheerder van het Arboretum Trompenburg te Rotterdam, verduidelijkte de gehouden voordrachten met dia's. 's Middags spitste de uitvoerige discussie zich met name toe op de ene strohalm die vanuit de rijksoverheid door Hoogenhout van WVC was aangereikt: de plantentuin/-collectie van nationaal belang. Lukt dit niet, dan vervallen alle plantentuin tot de regelingen op provinciaal en gemeentelijk niveau.

Mevrouw J.J.M.H. Willinge Gratama-Oudemans, beheerder van het Pinetum Schovenhorst in Putten, streefde er als forumvoorzitster naar enige lijn te brengen in de veelheid van informatie die naar voren was gekomen. Haar conclusie was dat er zeer veel disciplines in het groen zijn die belang hebben bij goede plantentuin. 'Het zijn niet alleen de boomkwekers, bosbouwers en de mensen van het onderwijs die er belang bij hebben. Hetzelfde geldt voor gemeentelijke plantsoendienst, groenvoorzieners, hoveniers, tuin- en landschapsarchitecten, recreanten, enzovoort. Om bij de rijksoverheid, bijvoorbeeld WVC aan te kunnen kloppen, moeten al die disciplines in de een of andere bestuurlijke vorm bij elkaar komen. Van daaruit kan dan een plan worden opgesteld voor een nationale plantencollectie', meende mevrouw Willinge Gratama-Oudemans. Die plantencollectie staat dan wel verspreid over de verschillende plantentuin in ons land. De formule is

Het symposium werd afgesloten met een forum discussie. Achter de tafel v.l.n.r. Drs. H. Hoogenhout, Dr. P.C. de Jong, mevr. J.J.M.H. Willinge Gratama-Oudemans, Ir. L. Oldenkamp, Ir. T.J.M. Janson, L.K.J. IJsink, J.R.P. van Hoey Smith
Foto: J. v.d. Brink

*Pinetum Dennenhorst
te Lunteren*

*Het voortbestaan is door het
overlijden van de eigenaar
op losse schroeven komen
te staan*

Foto: J. v. d. Brink

dat niet de tuinen als geheel worden ondersteund, maar slechts de onderscheidende planten.

Tijdens dit symposium is een aantal bouwstenen aangedragen, dat op de dag zelf nog niet tot conclusies heeft geleid. De Bomenstichting stelt zich voor met de organisatiecommissie van het symposium te komen tot het omschrijven van het project, waarin de bestaande situatie nader zal worden onderzocht vanuit de gebruikerskant. Daarna kunnen aanbevelingen worden gedaan voor een nationaal beleid.

Naschrift:

Voor geïnteresseerden zijn de volledige teksten van de inleiders tegen verzendkosten te verkrijgen bij het secretariaat van de Bomenstichting.

Een uitgebreide samenvatting wordt gepubliceerd in het januari/februari nummer van het vakblad 'Groen'.

De belangrijkste arboreta en pineta in Nederland:

Groningen:

Hortus de Wolf	Kerklaan 30 te Haren	7 ha
Arboretum Eenrum	Hereweg 16 te Eenrum	2 ha

Drente:

Arboretum		
M.Tu.S. Adriaan van Swieten	Majoor van Swietenlaan 15 te Frederiksoord	4 ha
Pinetum ter Borgh	Anderenseweg 7 te Anloo	1,9 ha

Overijssel:

Arboretum Poort Bulten	Lossersestraat te De Lutte	7 ha
------------------------	----------------------------	------

Gelderland:

Pinetum de Belten	Wildenborchterweg 15 te Vorden	1,7 ha
Pinetum de Schovenhorst	Garderenseweg 93 te Putten	24 ha
Arboretum de Dreijen en Belmonte	te Wageningen	27 ha
van de Landbouw Hogeschool		
Pinetum Dennenhorst	Boslaan te Lunteren	6 ha

Utrecht:

Het Von Gimborn Arboretum	Vossensteinsesseeg 2 te Doorn	27 ha
Pinetum bos Birkhoven	gemeente Amersfoort	2 ha

Noord-Holland:

Pinetum Blijdenstein	van der Lindenlaan 25 te Hilversum	1,5 ha
Arboretum Hortus Vrije Universiteit	Plantage Middenlaan 2 te Amsterdam	2 ha

Zuid-Holland:

Centrum voor de Boomkwekerij	Postbus 118 te Boskoop	2 ha
Arboretum Trompenburg	Honingerdijk 64 te Rotterdam	5 ha

Noord-Brabant:

Arboretum Proefbijenstand		
Ambrosiushoeve	te Hilvarenbeek	4,2 ha

Bomen in de mythe (10)

De hazelaar

Als het oude jaar overgaat in het nieuwe zijn de bomen nog in volle winterrust. Ze staan er kaal en droevig bij met hun naakte takken. Maar de hazelaar heeft reeds in de herfst zijn katjes gevormd en zo kan het, dat ze nu al hun schubjes los laten en zich uitrekken tot zachtgele staartjes. Bewegend op de wind laten zij hun stuifmeel los, dat zijn weg vindt naar de vrouwelijke ongesteelde bloempjes. Deze bevinden zich aan het uiteinde van de takken en zijn getooid met een vuurrood pluimpje. Deze vroege verrassing ontlokte een schrijver lang geleden: 'in des jaargetij's droevigste uur, missen zijn blijde verrassingen nooit haar uitwerking op droeve luchten en klagende winden'. De hazelaar is een echte voorjaarsbode, die ons echter ook in de herfst wat te bieden heeft. Het vrouwelijke bloempje groeit uit tot een vrucht, de hazelnoot.

Aan het bladachtige omwindsel van de noot dankt de hazelaar zijn wetenschappelijke naam, *Corylus*. Dit omwindsel doet aan een helm denken, en helm is in het Grieks 'korys' en zo werd de hazelaar 'de gehelmde' genoemd.

Zijn tweede naam *avellana* komt van het plaatsje Avellino in Italië.

De hazelnoot sprak ook tot Shakespeare's verbeelding. Van de feeënkoningin zei hij: "Haar wagen is een ledige hazelnoot, door eekhoornvolk of oude dwerg vervaardigd, sinds oude dag der feeën wagenmakers".

In oudetijden vertegenwoordigde een tak van een hazelaar een speciaal teken van gezag.

Dat Mercurius door de goden als bode werd gezonden, konden we zien aan zijn staf van hazelaar.

Toen St. Patrick de slangen uit Ierland jaagde, zwaarde hij met zijn hazelaarstaf.

Anglo-Saksische zwijnenhoeders sneden een buigzame twijg van de hazelaar om de beesten beter op te kunnen drijven. Zij noemden dit twijgje hun 'haesel of haesl', de maarschalkstaf van het gezag.

Zo is de naam van de stok overgegaan op de boom waarvan hij gesneden was.

De staf van de pelgrims was van een hazelaar. Zij bewaarden de staf als een schat en hij werd zelfs met hen begraven. In de graf tombe van Richard Mayo, bisschop van Hereford, werden een hazelaarstaf en een zeeschip gevonden ten teken van zijn pelgrimstocht naar het heiligdom van St. James.

De kracht die men aan gevorkte hazelaartwijgen toekende werd door de profeet Hosea veroordeeld. "Mijn volk vraagt zijn hout, en zijn stok zal het hem bekend maken; want de geest der afdwaling verleidt ze".

Deze veroordeling heeft kennelijk niet geholpen want zelfs heden ten dage gaan er nog mensen op uit met een wichelroede. De wichelenaar houdt het gevorkte hazelaartakje onbeweeglijk voor zich uit als hij over het land loopt. Als het takje onder het lopen in zijn hand gaat draaien is daar water te vinden en meestal klopt dit. Niet alleen water maar ook metalen zijn op deze manier gezocht. Als het Allerheiligen is in Engeland, gooit een ongetrouwde dame hazelnoten in het vuur. Zij geeft de noten de namen van haar aanbidders en weet zo wie haar liefde waardig is. De hazelnoten die

kraken of springen zijn niet te vertrouwen. De ware Jacob moet gezocht worden onder de rustig brandende noten.

Al met al zijn rond de hazelaar veel verhalen geweest. Leuke verhalen om te vertellen rond een knapperig haardvuur. Zag u daar niet stiekum iemand een hazelnoot in het vuur gooien?

Hanneke van Dijk

Hazelaar

24 mei Bomenadoptiedag

Op 24 mei a.s. vindt het vervolg plaats van het bomenadoptieplan van de Bomenstichting. Na de eerste adoptie vorig jaar in Kloetinge (gemeente Goes) worden nu 5 objecten opgeknapt in even zoveel provincies. In het volgende bomennieuws besteden we hier uitgebreid aandacht aan.

Vademecum en folders vervangen Informatiebladen

De complete map met tot op heden verschenen informatiebladen wordt niet meer geleverd. Vanaf het ontstaan van het 'Informatieblad' – het eerste nummer dateert van 1972 – tot aan het laatste nummer (nr. 55) konden de bladen gebundeld in een map gekocht worden. Met het invoeren van het Bomennieuws is het Informatieblad hierin geïntegreerd. In deze uitgave, Bomennieuws – nr. 1/86 – is de aanduiding 'Informatieblad' op het binnenblad voor het eerst komen te vervallen. Zoals u kunt zien is de opzet verder niet veranderd. Ook in het vervolg zullen de binnenpagina's gereserveerd blijven voor een uitgebreid artikel, zodat u dit desgewenst apart kunt houden.

Vademecum

Veel Informatiebladen zijn inmiddels aan herdruk toe en zouden moeten worden herschreven of bijgesteld. Dit zou een enorm tijdrovend karwei zijn en is voor de Bomenstichting financieel niet haalbaar. Er is daarom besloten met het herdrukken van de Informatiebladen te stoppen en de belangrijke onderwerpen in een andere vorm te gieten. Het CADSG heeft een initiatief ontwikkeld om te komen tot een 'bomenvademecum', waarin veel van de tot nu toe behandelde onderwerpen aan de orde zullen komen. De Bomenstichting en diverse andere organisaties werken hieraan mee.

Folders

Een aantal blijvend actuele onderwerpen willen we verwerken tot folders.

Van veel Informatiebladen zijn we door de voorraad heen. Mocht u toch een exemplaar wensen dan kunnen we u een kopie toesturen. Met uitzondering van verouderde bladen, waarvan de inhoud inmiddels is achterhaald, blijven de overige nummers dus verkrijgbaar tegen een vergoeding van f 2,— per blad.

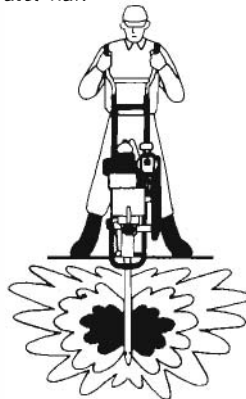
Dagger Bodem- verbeteringsapparaat

Het beluchten van wortels van bomen en heesters, hetgeen tot nu toe als onmogelijk werd beschouwd, kan nu heel eenvoudig worden uitgevoerd. De wortels van bomen en heesters krijgen vaak een tekort aan zuurstof doordat de hoeveelheid lucht in de grond afneemt. De DAGGER is in staat om in korte tijd 26 liter samengeperste lucht in de grond te blazen.

Hierdoor wordt er diep belucht en wordt de aarde korrelig gemaakt, waardoor luchtholten in de grond groter worden. Tegelijkertijd wordt er een grote hoeveelheid zuurstof toegevoerd en meteen worden schadelijke gassen uit de grond geblazen. Water kan weer gemakkelijk de wortels van bomen bereiken. In korte tijd kan men de bodem weer nieuw leven inblazen.

Voor meer informatie:

Handelsonderneming
J. PEIJS
Hoogdijk 7,
5091 CE Middelbeers
tel. 04244 - 1926,
telex 52402

Giften en periodieke schenkingen

De jaarlijkse donaties vormen een groot deel van de inkomsten van de Bomenstichting. Daarnaast verkrijgen we extra inkomsten uit giften en periodieke schenkingen. Hiermee waren we en zijn we in staat bepaalde onderdelen van het werk van de Bomenstichting te financieren.

In dit nieuwe jaar willen we u graag informeren over giften en schenkingen, die vanwege de aftrekbaarheid voor de inkomstenbelasting, voor u een aantrekkelijke manier van schenken zijn.

Voorwaarden

Het uitgangspunt voor de aftrekbaarheid is dat een gift aan de Bomenstichting wordt gezien als een daad van vrijgevigheid aan een instelling die het algemeen belang beoogt te dienen. Aftrekbaar voor de inkomstenbelasting, zijn die giften die hoger zijn dan 1% van het onzuiver inkomen en niet hoger dan 10%.

Periodieke schenkingen zijn alleen aftrekbaar als voldaan wordt aan de volgende voorwaarden:

- schenking moet zijn vastgelegd bij notariële akte
  - tenminste 1 maal per jaar moet de schenking worden voldaan
  - de schenkingen dienen ten minste 5 achtereenvolgende jaren te geschieden.
- Bij periodieke schenkingen geldt de één procent-regeling niet.

Ieder bedrag is dan dus aftrekbaar.

Een nieuwe kweekwijze voor brandhout

Geen enkele bomenliefhebber zal kunnen ontkennen, dat bomen behalve voor ons milieu ook van belang zijn voor de houtproductie. Hout kunnen wij nu eenmaal niet missen, ook niet in deze tijd van kunststoffen.

Nederland moet 92% van het benodigde hout invoeren. De overheid is voornemens, de binnenlandse houtproductie in de komende jaren te verhogen tot 25% van de behoefte. Dit is mede van groot belang, omdat de wereld-houtvoorraad drastisch vermindert.

Hout wordt ook als brandstof gebruikt. Ten aanzien van de teelt van brandhout bestaan echter geen overheidsplannen. Misschien ook wel omdat de traditionele kweekwijze van brandhout voor boeren financieel niet aantrekkelijk is. Het telen van mais, suikerbieten, aardappelen en runderen levert nu eenmaal meer op. Bovendien gaat bij de hakhoutcultuur veel energie en geld verloren aan het machinaal oogsten, het transport en de opslag van het brandhout.

Nieuwe opzet

Toch zijn er de laatste vier jaar proeven genomen met een gewijzigde hakhoutcultuur, die een betere opbrengst geeft en minder kost. De bosbouwkundig adviseur en boer ir. R. v.d. Winckel kweekt namelijk essen en populieren, waarbij na zes jaar een houtproduktie beschikbaar komt die bijna driemaal zo groot is als bij de traditionele kweekwijze het geval is. Zijn houtplantage is slechts 5 meter breed en bevat een ongekend groot aantal bomen per hectare. De bomen worden na zes jaar omgezaagd, waarna de stobben opnieuw uitlopen. Dit herhaalt zich enige malen, en na ongeveer 30 jaar worden de bomen opgeruimd. Omdat de houtwal smal is, is het oogsten weinig bewerkelijk en dus niet kostbaar. Door de wal zo dicht mogelijk bij de boerderij of de weg te planten, zijn ook de transportkosten minimaal. Verder kan in de winter worden geoogst, wanneer de boer de meeste tijd heeft.

Er is uitgerekend, dat de boer op deze wijze voor zijn huis en bedrijf lagere stookkosten heeft dan bij gebruik van olie of gas. Het telen van brandhout wordt op deze wijze dus financieel interessant. Wel zal de boer zich enige bosbouwkundige kennis eigen moeten maken. Hiervoor heeft ir. v.d. Winckel een handleiding in de maak.

Het tijdschrift 'De twaalf ambachten', dat jaarlijks een prijs uitreikt aan iemand, die verdienstelijk werk doet met bomen, heeft dit jaar de prijs bestemd voor ir. v.d. Winckel voor zijn onderzoek naar snelgroeiende boomsoorten ten behoeve van houtproductie voor energievoorziening.

Populetum te Dordrecht

Dordrecht krijgt aan de Groene Zoom een populetum.

Het werd aangeboden aan het Agrarisch Opleidingscentrum door de oud-leerlingenvereniging 'Persephone' van de Hogere Landbouwschool te Dordrecht, die op 15 en 16 november j.l. haar tweede lustrum vierde.

Het populetum wordt in de winter ingeplant door de plantsoendienst in het kader van de actie 'een boom is nooit weg'. In het populetum komen 30 populieren te staan van in totaal 27 meest gebruikte soorten en variëteiten van de Nederlandse erf- en wegbeplantingen.

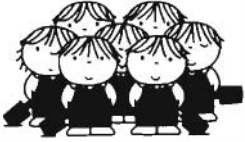
De 30 bomen zijn onderverdeeld in 4 groepen, te weten: Euramerikaanse Populier, Europese Zwarte Populier, West-Amerikaanse Balsem Populier en de Grauwe Populier.

Het populetum is vrij toegankelijk. In de hal van het opleidingscentrum zijn tekening en plattegrond aanwezig.

In vroegere tijden dienden houtwallen ondermeer voor de houtproductie.

Tegenwoordig is de houtopbrengst onrendabel en dient slechts hier en daar voor de particuliere houtvoorziening

Foto: L.O.N.L

bomenstichting
Donkerstraat 17
3511 KB Utrecht
Tel. (030) 33 13 28

Redaktie:
A.M. van den Brink-
Nengerman
M. ten Cate-van Elstrand
J.J. Comijs
F.R. Moens
G.M. Otter

U kunt de
Bomenstichting
steunen door donateur
te worden.

De minimum-donatie
bedraagt f 30,— per
jaar.

Abonnement
Bomennieuws
f 30,— oer jaar
Voor donateurs gratis
verschijnt 6x per jaar
ISSN 0166 - 784 x
Het postgironummer is
2108755.

Advertenties:
inlichtingen bij
Frank Moens,
secretariaat
Bomenstichting

Map Bomennieuws:
te verkrijgen door f 3,50
over te maken op giro
2108755 t.n.v. Bomen-
stichting Utrecht o.v.v.
'opbergmap'

Overname van artikelen
en berichten in overleg
met de redaktie

Agenda

Permanente tentoonstelling
'Gebruik van bos door de eeuwen heen'
Plaats: Kasteel Groeneveld te Baarn
Openingstijden:
di., wo., vr. 10.00-17.00 uur
za., zo. 12.00 - 17.00 uur
Inlichtingen: 02154 - 20446

Regionale contactpersonen
bijeenkomst-Bomenstichting
16 januari te Den Bosch (Golden Tulip Hotel
Central, Markt 51-57, 's-Hertogenbosch)
23 januari te Arnhem (Restaurant Haarhuis,
Stationsplein 1, Arnhem)
30 januari te Assen (Hotel-Restaurant
Overcingel, Stationsplein 10, Assen)
6 februari te Den Haag (Zalencentrum
Restaurant Den Haag C.S.,
Kon. Julianaplein 10)
Aanvang van de vergaderingen is
om 19.30 uur.
Belangstellenden zijn welkom!
Inlichtingen: 030 - 331328

5 maart
Studiedag 'Gemeentelijk Landschappelijk
Beleidsplan'
Plaats: Utrecht
Inlichtingen: Landelijk Overleg Natuur- en
Landschapsbeheer
Tel.: 030 - 331328

12 maart
Nationale Boomfeestdag
De landelijke viering vindt plaats in Bergen
op Zoom
Inlichtingen: 030 - 852727

19 tot 25 april
Zure Regenweek 1986
Inl.: Landelijk Milieu Overleg
Tel.: 030 - 331328

24 mei
Adoptiedag Bomenstichting

Vragen

U kunt uw vragen over bomen schriftelijk stellen
aan: Bomenstichting
Red. Bomennieuws/rubriek 'Vragen'.
Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht.
Vermeldt u duidelijk uw naam en adres, dan kun-
nen wij u zonodig rechtstreeks antwoorden.

Hoe komt het dat bijen niet op mijn geurige Jasmijn vliegen en wel op wijnbes ernaast?

Als er op de jasmijn ook geen andere insekten
(hommels, vlinders) komen, dan is het vermoede-
lijk een steriele dubbelbloemige kultuur variëteit.
Omdat er niets te bestuiven valt hebben de bloe-
men vaak geen nektar of zijn op een andere ma-
nier niet aantrekkelijk voor bijen.

Mijn lei-paardekastanje zag er afgelopen jaar niet zo best uit. Elk jaar wordt de boom (80-100 jaar oud) goed gesnoeid. Dit jaar ver- toonde de boom veel 'roestige' gevlekte bladeren.

De kastanje staat in een stadstuin. In de buurt van stamvoet en wortels is gegraven in ver- band met rioleringswerken.

Veel paardekastanjes zagen er vorig jaar 'roestig'
uit en verloren heel vroeg hun blad. In veel geval-
len is dit het gevolg van grote hoeveelheden we-
genzout, die de afgelopen winter zijn gestrooid.
Als deze winter niet veel zout vraagt, zullen heel
wat bomen er het komende voorjaar en zomer bet-
ter uit zien. Over graafwerk in het trottoir hoeft u
zich niet zoveel zorgen te maken; de boom zal zijn
meeste wortels in de tuin hebben, daar is veel
meer voor hem te halen. Tenzij de doorwortelbare
ruimte extreem klein is of de tuin regelmatig wordt
omgespit.

U schrijft niet wanneer de paardekastanje wordt
gesnoeid. Ik neem aan dat dit niet in de periode
januari tot april gebeurt, want de kans op bloeden
is dan groot, waardoor hij kan verzwakken.

Aan de oostzijde van mijn huis staan 3-bolacacia's (Robinia pseudoacacia 'Umbracu- culifera'). De onderlinge afstand is 3 meter, ze zijn 16 jaar oud. De bomen worden altijd vóór de winter van hun takken ontdaan. Afge- lopen jaar verdroogde en verdorde een deel van de nieuwe takjes met blaadjes. Ze heb- ben geleden van de strenge winter, dat is wel duidelijk. Wat moet ik doen om de bomen te redden?

Helaas vrees ik, dat u met uw bolacacia's niet veel
anders kunt doen dan afwachten tot volgend jaar.
Zoals u zelf al dacht, zijn ze inderdaad bevroren
en dat is niet te genezen. Ze kunnen er misschien
wel (letterlijk) overheen groeien. Ook kunt u de bo-
men knotten als een knotwilg, waarna de boom
weer een mooie bol vormt.

De eiken stonden het afgelopen jaar dun in het blad. Kan dit veroorzaakt zijn door de eikebladroller?

Het feit, dat de eiken dun in het blad staan, is
waarschijnlijk geen gevolg van een aantasting
door de eikebladroller. Deze zou de boom plaat-
selijk of totaal kaalvreten, maar niet uitdunnen. Bo-
vendien zou het zogenaamde St. Janslot van de
bomen (dit wordt gevormd ná de verpopping van
de rups in juni en wordt dus niet meer aangevren-
ten) goed van kwaliteit moeten zijn.

Wat de oorzaak dan *wel* is, weten wij niet. Er zijn
veel klachten over vitaliteitsverlies bij bomen. Het
zou te gemakkelijk zijn, om deze allemaal aan
luchtverontreiniging toe te schrijven, hoewel daar
vaak wel aan wordt gedacht. Er kunnen ook vele
andere oorzaken zijn, zoals klimaatomstandighe-
den (droge zomers, een strenge winter), schade
door wegenzout, beperking van het doorwortel-
bare areaal, schade door graafwerk of bodemver-
dichting, enzovoort.

BOMENNIEUWSARTIKELEN IN 1985

	Pag./nr.
Hoofdartikel	
15 jaar Bomenstichting	1, 2/1
Laatste woord over wondverzorging nog niet gezegd	1, 2/2
Goede afspraken kunnen bomen bij bouw redden 1 t/m 3/3	
Waardevolle oude bomen (10), de Beik van Kampen	1, 2/4
Verstikking van bomen als gevolg van wat?	1, 2/5
De eerste boomgroep geadopteerd	1, 2/6
Informatiebladen	
Bomen en dijken (50)	7, 8/1
Sprekend hout (51)	7 t/m 10/2
Kweken en onderhouden van Leilinden (52)	7 t/m 10/3
Bomendag '85 (53)	7 t/m 10/4
Bomen in de stad ook wel eens lastig (54)	7 t/m 10/5
Het tropisch regenwoud, een ecosysteem (55)	7 t/m 10/6
Boomverzorging	
Laatste woord over wondverzorging nog niet gezegd	1, 2/2
Kweken en onderhouden van Leilinden	7 t/m 10/3
Uitgraven en opnieuw planten	6/1
Kring Praktiserende Boomverzorgers	11, 12/1
Eiken rooien na jaarwisseling	14/1
Palenlichter	5/2
Ladders veilig gebruiken	6/2
Het 'bloeden' van bomen	14/2
Houtteer als wondafdekmiddel	13/3
Rechtgespoten bomen	11/4
Standpunt kandelaberen	13/4
Informatie iepeziekte	3/6
Katalogus boomverzorging	3/6
Ziekten en plagen	
De hulstvlieg (23)	2/1
De appelbloedluis (24)	5/2
De rondknopmijt van de hazelaar (25)	3/3
De iepenbladluis of bessewortelluis (26)	2/4
Bestrijding iepeziekte	11/5
Informatie iepeziekte	3/6
De bladvlekkenziekte van populier (27)	3/6
Waardevolle bomen	
Het processie-park van Wanroy (7)	4/1
Wrijven helpt niet, spijkere wel (8)	11/2
Oude kastanjes in Arnhem (9)	5/3
De beik van Kampen (10)	1, 2/4
't Laantje in Wijchen (11)	13/5
De trompetboom (12)	13/6
Bomen in de mythe	
De meidoorn (5)	12/1
De taxus (6)	12/2
De vlier (7)	5/4
De berk (8)	6/5
De grove den (9)	14/6
Inventarisatie	
Inventarisatie waardevolle bomen in volle gang	12/3
Installatie van beleidscommissie en werkgroepen	4/4
Imposante bomen van Nederland	6/6

Algemeen

Donateursexcursie 1984	3/1
Het kappen van bomen	3/1
Gezondheid bomen in stad en landschap gaan ook achteruit	5, 6/1
Donateursexcursie 1985	6/1
Kring Praktiserende Boomverzorgers	11, 12/1
Doctoraal studie waardebeoordeling bomen	3/2
Waarom het embleem geen wortels heeft	4/2
Hoogstamvrucht bomen opnieuw in de belangstelling	3/2
Ladder veilig gebruiken	6/2
Najaarsbijeenkomsten kontaktpersonen (1984)	12/2
Overzicht kontaktpersonen v/d Bomenstichting	13/2
Uitslag bomennieuwsenquête	4/3
Jaarverslag 1984	5/3
Galerie 'Hart voor Hout'	11/3
'Neuskruis' kado	13/3
Bomenstichting biedt onderdak aan W.B.T.R.	3/4
Onderzoek naar gebruik van 'groen' beheersplannen	6/4
Donateursdag op de Mattemburgh	6/4
Standpunt kandelaberen	13/4
Behoud van bomen bij bouwplannen	3 t/m 5/5
Themadag adviseren in boomverzorging	12/5
Bomendag '85	5/6
Chlorofyl en bladverkleuring	2/6
Dank aan het Pr. Bernhardfonds	11/6
Bomen in de tuin?	12/6
Den of spar	13/6
Donatie 1986	15/6

Boekbespreking/ uitgaven

Kabels, leidingen en boomwortels een ondergrondse concurrentie	13/1
Bomen kennen en herkennen	4/2
Bomen	6/3
Diaserie 'boom in beeld'; de wilg en de kastanje	15/3
Pines, Drawings and Descriptions of the genus Pinus	11/4
Sprekende bomen	12/4
Bomenkalender 1986	2/5
Bossenatlas van Nederland tussen en onder de grote rivieren	5/5
Bespreking proefschrift	14/5
Katalogus boomverzorging	3/6
Er gebeuren wonderlijke dingen in een holle boom	4/6
Hoogstamvrucht bomen	4/6
Brochure beplanting buiten bosverband	4/6
Nieuw lespakket voor de basisschool	11/6
Tweede druk 'Stadsbomen A tot Z'	12/6
Poster 'Bomen om ons heen'	15/6

Bespreking bomentuinen

Rondleidingen in bomentuinen	9/1
De Hortus Botanicus van Amsterdam	9, 10/1
De proefbijenbestand 'Ambrosiushoeve'	10/1
Pinetum 'Ter Borgh'	15/2
Landgoed 'Oranjewoud'	15/2
Arboretum Trompenburg	14/3
Arboretum Kalmthout	14/3
Von Gimborn Arboretum	15/3
Botanische tuin Jochum hof	14/4
De Schovenhorst	14/4
Kasteel Sypesteijn	15/4
Kasteel Westhove	15/4
Hortus de Wolf	15/5
Het arboretum 'Poort Bulten'	15/5
De cultuurtuin voor technische gewassen	15/5